

Din această carte veți afla:

- ✓ Cum să alegeți școala în mod chibzuit
- ✓ Cum să interpretați calificativele și notele
- ✓ Cum să faceți lecții cu cei mici, fără stres și tensiune
- ✓ Cum să procedați în caz de hărțuire la școală
- ✓ Cum să luați atitudine, când cadrul didactic încalcă granițele personale ale copilului

CUPRINS

Introducere9

Partea I. Copiii au nevoie de sprijinul nostru

Părinții, elevul și învățătorul.....21

Puterea părinților24

Grija părinților28

Orientarea spre succes.....31

Dezvoltarea spiritului de explorator33

Conectarea emoțională.....37

Partea a II-a. Părinți... și copii atât de diferiți

Inteligența43

Tipurile de personalitate54

Niște adulți atât de diferiți.....72

Partea a III-a. Prima dată la școală

Cum alegem școala.....81

Pregătirea psihologică a copilului, pentru a merge la școală93

Activitățile extrașcolare pentru elevii de clasa I102

Calificativele în clasa I106

Partea a IV-a. Atitudinea față de învățatură

Copilul nu vrea la școală125

Diagnosticul: ce nu-i în regulă la școală?130

Succesul și neajutorarea învățată	136
Teama de greșeală	148
Atitudinea față de note	150
Temele pentru acasă, ca factor de stres	154
Meditatorul	164
Homeschooling	168

Partea a V-a. Atitudinea față de profesori și colegi

Mamă, te-au chemat la școală!	177
Proceduri de negociere în contexte conflictuale	181
„Nu trebuie să te plângi!“ Conflictele de la școală	188
Granițele personale. Apărarea drepturilor copilului	196
Hărțuire. Bullying	206
Prevenirea bullyingului	218
Atenție! Pseudopsihologie în cadrul școlii	224
Copiii și rețelele sociale	228
Încheiere	235

INTRODUCERE

E toamnă – sezonul ședințelor cu părinții. La grădiniță, aflu de la educatoarea fiului meu mai mic că aceasta e perioada cea mai importantă: ne pregătim pentru școală. Iar la școală, aflu de la profesorii fiului meu mai mare că aceasta e perioada cea mai importantă: ne pregătim pentru examene. Și nu are nicio importanță câți ani mai trebuie să așteptăm până atunci. Despre evaluarea națională vorbește chiar și directorul adjunct de la școala primară, cel care se ocupă de problemele educaționale, deși în față îi are pe părinții viitorilor elevi de clasa I. Viitorii elevi! Deci copiii încă mai au un an până să intre la școală, iar părinților le este adusă în atenție evaluarea națională. De parcă toată copilăria ar fi o perioadă în care trebuie să te pregătești pentru examene. De parcă după un examen la care ai luat note proaste nu ai mai avea niciun viitor...

De ce să creăm o asemenea tensiune? Se cunosc deja cazuri de suicid în rândurile adolescenților, legate de emoția și neliniștea din perioada examenelor. Vă rog, dragi părinți, păstrați-vă calmul! Sănătatea psihologică e mai importantă decât notele bune.

Pe când eram copil de vârstă școlară am cunoscut un caz real de copil-minune. Avea o memorie fenomenală. Putea să-și însușească rapid un volum mare de informații. Părinții se mândreau cu ea și făceau eforturi s-o mute într-o clasă mai mare.

A dat examenul de evaluare când avea 12 ani, aspirând la media 10, așa cum avusese în toți anii de școală. Dar când a ajuns la ultima probă, fata a avut asemenea emoții, încât a suferit o cădere nervoasă. Nu cunosc amănunte, pentru că și eu eram mică pe atunci. Știu numai că după aceea

Vai, Varia... Nu știi de ce
îmi mai fac griji degeaba.
Oricum, nu va lua examenul.
Și uite cum mă lovește,
neastâmpăratul!

a fost tratată mult timp într-un spital de psihiatrie, iar ulterior n-a mai fost în stare să-și continue studiile. După ani și ani, am revenit la un moment dat în orașul meu natal. Și m-am dus cu prietenii la schi. Intrând într-un magazin de închiriat echipament sportiv, am văzut-o acolo pe fata respectivă, copilul-minune. Era deja o tanti de vreo 30 de ani. Și lucra ca garderobieră acolo...

Mi-am amintit povestea aceasta tristă când am fost la o ședință cu părinții, pentru un curs facultativ de lingvistică. Era, de fapt, o întâlnire între directorul adjunct al unei școli primare și părinții care doreau să-și înscrie copiii la cursurile din clasa pregătitoare. Cei mici mai au un an întreg până la vârsta școlii. Dar ce fețe tensionate au părinții! Mai ales în momentul în care directorul adjunct le spune că nu vor fi toți admiși în clasa I, că

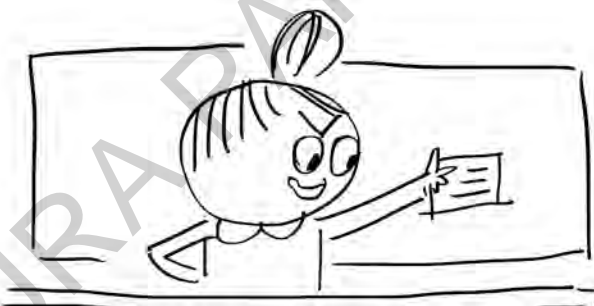
se va face o selecție riguroasă în funcție de rezultatele obținute la cele patru lucrări de control pe care copiii le vor da pe parcursul anului pregătitor. Lucrări de control? Unor copii de 6 ani?! Da. Ei, și după fiecare lucrare de control, rezultatele vor fi discutate individual cu părinții.

Urmăresc reacția adulților. Unul începe să bată nervos darabana pe genunchi. O femeie își foiește geanta de colo până colo. Altul se lasă moale pe spătarul scaunului și alunecă ușor sub bancă. Memoria cobaiului din noi a reacționat la cuvântul „control“. Nici eu n-am făcut excepție. Am vrut să ies imediat din ședință. Adică la început tălpile mi s-au îndreptat singure spre ușă, însă mai apoi am deslușit impulsul trupului: „Vreau s-o iau la fugă.“ Dar n-am plecat. Am rămas în bancă studiind posturile încordate ale părinților și am ascultat povețele directorului adjunct despre cum trebuie să ajungă copiii „neapărat cu 15 minute înainte, ca să apuce să-și schimbe încălțăminte murdară cu care au venit de afară“, precum și despre „temele obligatorii pentru acasă“. Și eu, care voiam să-i prelungesc copilului (și mie) cu încă un an copilăria lipsită de griji...

În concluzie, am luat decizia să nu-l înscriu pe Șașka în clasa pregătitoare pentru școală. Va fi mai sigur pentru psihicul lui. Oricum se va lovi de toate acestea peste un an.

În clipa aceea mi-a venit ideea unei noi cărți. O carte pentru părinți. Despre cum să treci cu bine prin minunații ani de școală ai copilului. Fără nevroză, fără agresivitate, fără complexul de a fi un părinte incomplet, fără nevoia de a lua valeriană.

Problemele din sistemul de învățământ îmi sunt familiare. Cunosco școala nu doar din exterior, ca părinte, ci și din interior, ca psiholog (la care vin adesea alți părinți, pentru ajutor în a-și soluționa necazurile legate de școală), dar și ca profesor (care a lucrat mulți ani în sistemul educațional de stat). Conform specializării mele de bază, sunt profesor de matematică și informatică. După ce am terminat facultatea, m-am dus la catedră. Am predat informatică și matematică discretă la colegiu, ba chiar am fost tutore pentru studenții din anul I. Cu timpul, la experiența pedagogică s-a adăugat viziunea psihologică asupra predării. Vă spun cinstit că perspectiva mea

psihologică asupra elevului se deosebește mult de cea pedagogică. Până și în momentele când îmi educ copiii, în interiorul meu dezbat aprins pe mai multe voci subiectul în cauză. Iar vocile dinlăuntru meu întruchipează profesorul, psihologul și părintele. De aceea în cartea de față voi prezenta nu o perspectivă unilaterală, ci pe toate trei. Adică voi înfățișa situația din punctul de vedere al pedagogului, al psihologului și al mamei.

În perioada când m-am format ca psiholog, profesorul autoritar din mine nu s-a simțit prea bine. Se împotriva, își apăra poziția, amintea răspicat despre reguli și morală. Dar psihologul devenea din ce în ce mai puternic, submina chiar de la bază fortăreața convingerilor, netezea opiniile colțuroase. Tot ceea ce fusese încadrat în alb sau negru în imaginea mea despre lume (adică în acel tablou pe care-l aveam în fața ochilor ca profesor) se metamorfoza acum în ceva fluid, cu irizări în toate culorile și nuanțele curcubeului. În cele din urmă, profesorul s-a predat, și-a adunat caietele pline cu reguli în servietă, dar... nu a plecat, ci s-a supus, recunoscându-l pe psiholog ca pe un egal al său, cu același drept la replică. Drept să vă spun, prea puțin îi păsa psihologului că profesorul îl recunoaște... Această acceptare nu a influențat deloc stima de sine a psihologului.

Și de-atunci, privesc orice situație atât cu ochii profesorului, cât și cu cei ai psihologului.

- ✓ Pentru profesor totul este clar: „Așa se poate, așa nu.“
- ✓ Psihologul intră în subtilități: „Și așa se poate, numai că vor fi alte urmări.“
- ✓ Profesorul îndeamnă: „Mai repede, mai sus, mai puternic!“
- ✓ Psihologul sfătuiește: „Mai fericit!“
- ✓ Profesorul impune: „Așa trebuie!“
- ✓ Psihologul întreabă: „Dar tu cum vrei?“

Uneori, profesorul încearcă să-l reeduce pe psiholog. Ba chiar îi face morală furios, dar psihologul nu reacționează. La rândul său, și psihologul își dă seama că nutrește dorința de a lucra un pic cu profesorul,

pentru ca acesta să devină mai relaxat. Dar psihologul nu insistă în această dorință a sa, fiindcă nu primește din partea profesorului nicio solicitare de consultație.

Apoi mai există în mine și latura de părinte. De mamă. De fapt, este o femeie ciudată. Ba se chircește de anxietate, ba revarsă iubire și tandrețe, ba e cuprinsă de furie, ba de disperare. Cel mai adesea, intră în panică și se teme să nu facă vreo greșeală. Oare, cum ar fi supraviețuit ea, sărmana, fără profesor și fără psiholog?

Odată, prin august, mama din mine a început să se neliniștească din cauză că se termina vacanța și fiul cel mare nu citise cărțile din lista de lecturi primită de la școală. E nerealist să-ți închipui că fiul tău va citi zece cărți în două săptămâni. Ce se mai putea face? Mama a intrat în panică.

Profesorul din mine s-a indignat de atitudinea indiferentă a copilului față de temă. Cadrul didactic se arată nemulțumit de sistemul de pedepse din educație.

Dar psihologului puțin îi pasă...

Profesorul e indignat, dar psihologul e liniștit, ba chiar îi este indiferentă indignarea celuiilalt.

Mama se lasă cuprinsă de panică. Nu e în stare să ia decizia potrivită. Să facă presiuni asupra copilului? Să-l oblige să citească de dimineață până seara? Sau mai bine să poarte în fiecare dimineață o discuție educativă despre utilitatea lecturii, iar seara să-i citească celui mic cu voce tare?

Și atunci psihologul interior îi pune mamei o întrebare logică: „Dar tu câte cărți ai citit toată vara?” (Vorbim aici numai despre ficțiune, literatura de specialitate nu se pune!) Din partea ei, mama răspunde cinstit că niciuna. Nu are vreun rost să-l minți pe psihologul interior. „Aha, aha!”, se bucură el de posibilitatea de a face o comparație. Mama încearcă să se justifice: „Nu am avut când! Dar, de fapt, îmi place să citesc. Uite, teancul acela de cărți de pe raft – sunt cele care-și așteaptă rândul. Le-aș citi bucuroasă, dacă aș avea timp liber.”

Condiția „dacă aș avea timp liber” trebuie înțeleasă astfel: „mereu se găsesc lucruri mai importante de făcut”.

Partea I

COPIII AU NEVOIE DE SPRIJINUL NOSTRU

Părinții, elevul și învățătorul

Dacă privim școala ca fiind un sistem, îi putem evidenția următoarele componente:

- ✓ Mediul
- ✓ Cadrul didactic
- ✓ Elevul
- ✓ Părintele

Mediul. Nu vorbim doar de clădire și de încăperea în care învață copilul, ci și de echipamentele din dotare. Să-ți faci plăcere să stai în clasă. Să ai o bază tehnico-materială adecvată, care să corespundă tuturor principiilor didactice. Să ai niște manuale atractive. Asta înseamnă să te afli într-un mediu agreabil. (Dacă există, desigur.)

Cadrul didactic. Când au un învățător sau un profesor cu vocație, copiii vin bucuroși la școală și învață cu interes. Un cadru didactic dedicat va găsi o abordare personalizată pentru fiecare copil, va uni colectivul, va crea un mediu plăcut de învățare.

Elevul. Elevul ideal învață singur, indiferent de mediu sau cadru didactic. Pentru el este extrem de interesant să afle ceva nou. Știe cum să proceseze informația. O identifică rapid, o înțelege ușor și o reține imediat. Nu trebuie motivat, convins, cointeresat, controlat din exterior. În cazul său, nu apar niciodată probleme. (În realitate, elevul ideal există, dar îl întâlnim extrem de rar.)

Părintele. Părintele este cel care solicită serviciile educaționale, dar statul hotărăște cum și ce trebuie să învețe copilul. Totuși, nu despre asta vreau

să vorbesc. Dacă cel mic nu se naște cu trăsăturile elevului ideal, dacă nu ați avut norocul de a găsi o școală în care toți profesorii să fie ideali și dacă mediul reflectă caracterul lor, atunci singura șansă de a vă apropia într-un fel sau altul de ideal în ceea ce privește școala este să încercați să deveniți părinți ideal. (În viziunea mea, școala ideală este aceea în care copiii nu se îmbolnăvesc de nevroză.) Fiți părinți care să compenseze neajunsurile tuturor celorlalte componente ale sistemului. Susțineți-l pe copil în orice situație, asigurându-i confort psihologic într-o etapă a vieții atât de importantă.

O școală nouă și frumoasă.

Un profesor bun și înțelept.

Un copil liniștit, care și acasă se joacă „de-a școala”.

O mamă fericită, care le spune tuturor că „doar cei cu probleme au dificultăți la școală”, sau, pur și simplu, o mamă împăcată cu sine.

O banală școală de stat, unde nu trebuie să-ți înscrii copilul înăș de la naștere ca să princi un loc.

Genul de profesor sovietic exigent.

Un copil anxios, nemotivat, acitit, căruia exersarea liniștelor pe caiet îi dă senzația de „orice, numai asta nu”.

O mamă care-și spune: „Sunt cea mai proastă mamă a anului”, „Copilului nu-i place să învețe” și „Trebuia să-l fi educat mai bine pe micuț”.

Să fii părintele ideal pentru copilul tău este mai ușor decât să fii profesorul ideal. Pentru a nu știu câta oară, vă spun: uitați-vă la cât de diverși sunt elevii dintr-o clasă. Nu ne învață la facultatea de Pedagogie cum să-l motivăm absolut pe fiecare – știu precis acest lucru.

Nu este suficient un curs de psihologia copilului pentru a-l înțelege pe fiecare în parte, a-i diagnostica starea psihică și a depista cauzele faptelor sale (uneori de neînțeles). Și nici nu apuci să faci asta în cadrul orelor desfășurate în clasă. Părinții au mai multe șanse în acest sens. Fiindcă ei au posibilitatea de a-și studia copilul încă de la naștere. Ei observă cum se schimbă cel mic, cum i se modifică gusturile și abilitățile, știu care sunt atuurile sale, dar și slăbiciunile. Părinții pot raporta situația școlară la diferite realități din viața lor de familie, care influențează în mod indirect învățătura.

Profesorul adesea nu are habar ce se întâmplă în casa ori în viața personală a elevului, așa că nu-și dă seama de ce acordă acesta mai puțină atenție cursurilor. Dar uite, mama o poate întreba pe fiica ei de ce nu vrea să învețe poezia. Poate că s-a certat cu prietena ei și de aceea e foarte tristă și nu se poate concentra să rețină versurile. Mama o înțelege pe fiică, profesorul însă cel mai adesea e în măsură doar să constate că elevul nu s-a pregătit pentru lecție. Nu toți copiii le acordă încredere cadrelor didactice. Iar un profesor de la o școală tradițională, unde într-o clasă învață 30 de elevi, nu poate face față trăirilor tuturor elevilor săi, presupunând că ei ar intenționa deodată să i se destăinuie.

Dar și părinții sunt diferiți. În afara unor categorii generale în care se poate încadra (așa cum sunt tipurile de personalitate), fiecare adult are și niște trăsături specifice (care ar trebui evaluate pe scala „viciu-virtute-viciu”. Virtutea este o trăsătură de caracter ce definește un om bun, înțelept, moral. Dar când este dusă la extrem, frizând absurdul, se transformă într-un viciu. De exemplu, cumpătarea, chibzuința reprezintă o virtute. Însă dusă la extrem, chibzuința se transformă în avaritiție, lăcomie, iar aici devine deja un viciu. În cealaltă extremă, la popul opus, ajungi să fii chel-tuitor, risipitor. Și nu există o delimitare clară între toate acestea, ca să poți

spune când anume una se transformă în cealaltă, de aceea nu este simplu să păstrăm echilibrul, să ne menținem „între extreme“.

Puterea părinților

La o extremă se află puterea fără drept de apel a părinților, cu care înăbușă voința copilului: „Cuvântul meu e hotărâtor. Cum am spus, așa vei face.“ Opinia copilului, de regulă, nu este luată în calcul. „Să nu ți se audă gura, mucosule“, îi spun adesea asemenea părinți copilului. Dorințele lui nu au nicio valoare. Părintele afirmă: „Vrea el altfel, dar se va răzgândi“ sau „Păi și eu câte nu vreau?!“. Cu astfel de replici i se dă de înțeles copilului că, cel mai probabil, nevoile sale vor fi ignorate, ba chiar ridiculate.

